

клад, витребування списків працівників товариства). На жаль, у судовій практиці не так часто зустрічаються справи, пов'язані зі зловживанням правом у корпоративних правовідносинах [3; 4]. Це викликано тим, що у справах, які розглядаються вітчизняними судами, дії учасників вказаних правовідносин не кваліфікуються як випадки зловживання.

Отже, для неприпустимості зловживання правами в корпоративних правовідносинах необхідно деталізувати норми корпоративного законодавства. Необхідно передбачити у розділі V Закону України «Про акціонерні товариства», поруч з правами і обов'язками акціонерів, спеціальну норму, що встановить обмеження (заборону) на зловживання акціонерами належними їм корпоративними правами. Аналогічну норму варто закріпити й у ст. 5 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

З метою усунення можливих зловживань з боку учасників (акціонерів), які володіють незначною часткою (незначним пакетом акцій), які з корисливими намірами можуть оспорювати рішення загальних зборів, що вже відбулися, або вчиняти дії щодо здійснення немайнового права (не брати участь у зборах, голосувати проти прийняття рішень), існує необхідність застосування в корпоративній нормотворчості прийомів саморегулювання, оскільки прийняття судом рішення за позовом окремих учасників (акціонерів) не завжди може гарантувати інтереси всіх учасників (акціонерів) конкретного товариства.

Література

1. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 15.05.2019 р. у справі № 917/803/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81844300> (дата звернення: 10.01.2021).
2. Жорнокуй Ю. М. Зловживання корпоративними правами: значення на сучасному етапі та практичне застосування. Зловживання правом : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 7–19.
3. Постанова Вищого господарського суду України від 23.05.2017 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. № 904/10587/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/66684506> (дата звернення: 11.01.2021).

4. Постанова Харківського апеляційного господарського суду від 24.11.2015 р. у справі № 922/4746/15. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/53895177> дата звернення: 12.01.2021).

А. В. Зеліско

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права
Навчально-наукового юридичного інституту
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ДОГОВІР В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНИХ ДОГОВОРІВ: ВИДОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Усі акценти стратегічних напрямів розвитку нашої держави, починаючи із здобуття нею незалежності концентруються у площині активізації залучення інвестиційних ресурсів у вітчизняну економіку. І, варто зазначити, що із позиції інвестиційної привабливості, підстав для цього у нашої держави більш, аніж достатньо. Вказаний фактор визначає постійне використання у теорії та практиці конструкції інвестиційного договору, що детермінує відповідні наукові пошуки у цій сфері.

Розкриваючи природу інвестиційного договору саме як приватноправового, варто виходити із його предмета. У плані окреслення предмета будь-якого договору, видається зацентрувати на цьому уваги в силу існування різних концепцій з цього приводу. Сутність інвестиційного договору становить капіталовкладення, яке за правовою природою є дією суб'єктів права. Як зазначає В. А. Васильєва, дії суб'єктів права в більшості випадків є основою виникнення відповідних правовідносин. Як предмет правового регулювання виступають акти зовнішньої поведінки людей [1, с. 161]. Видається, що оскільки чітко законодавчо визначеного предмета інвестиційного договору ми не маємо, доцільним буде виходити із основоположного терміну у досліджуваній площині – «інвестиція». Її природа детермінує правову характеристику ін-

вестиційного договору. Згідно із ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [2].

Сама суть цього визначення зводить до етимологічного походження поняття інвестицій – капіталовкладення. Переводячи це поняття у правову площину, цілком очевидно, що капіталовкладення за своїм змістовим навантаженням є дією. І ця дія є правомірною, ініціативною – є результатом вільного волевиявлення особи і спрямована на досягнення правового результату.

Чіткого визначення поняття інвестиційного договору спеціальний Закон України «Про інвестиційну діяльність» не містить. Але, якщо виходити із комплексного аналізу його норм, то видається, що позиція законодавця цілком однозначна. Зокрема, аналіз ст. 1 цього закону свідчить, що у вигляді інвестиції можуть виступати всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток та/або досягається соціальний та економічний ефект [2]. Таким чином, інвестувати можемо будь-що (за винятком обмежень, установлених чинним законодавством) у будь-що, так як Закон не обмежує інвестиції суто підприємницькою діяльністю. І соціальний та економічний ефект як результат капіталовкладення дозволяє максимально широко його трактувати. Відповідно, із позиції зовнішньої форми капіталовкладення може проявлятися у будь-якому цивільно-правовому договорі. І такий висновок, насправді підтверджується ч. 2 ст. 5 Закону, за якою інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності.

У науковій літературі мають місце позиції обґрунтування самостійності інвестиційного договору. Наприклад, О. Чабан наголошує, що інвестиційний договір є самостійним видом цивільно-правового договору, що спрямований на вкладення інвестицій в об'єкт інвестування, вказуючи що це необхідно для виключення можливості застосування до відносин, які він регулює, положень актів цивільного законодавства про інші цивільно-правові дого-

вори [3, с. 6]. В. В. Кафарський, підкреслюючи, що за ознакою спрямованості інвестиційний договір можна відносити в широкому розумінні до групи договорів послуг, при цьому виокремлюючи інвестиційний договір як самостійний вид цивільно-правового договору [4, с. 10]. Зазначені позиції, як видається, є дещо дискусійними саме в руслі проаналізованих вище законодавчих норм. Із правової площини, капіталовкладення відповідно до норм законодавства не обмежується якимось видом майнових благ чи суб'єктивним складом і може об'єктивуватися у будь-якому цивільно-правовому договорі, предметом якого є майнове чи інтелектуальне вкладення у будь-який об'єкт, не заборонений законом. Враховуючи викладене, віднести інвестиційний договір суто до якогось виду договору видається дискусійним з позиції складності його відмежування від суміжних договірних конструкцій.

Вказана особливість інвестиційних договорів віднаходить своє відображення у наукових розробках учених. Зокрема, В. А. Васильєва зазначає на існування так званих «інтегрованих» договорів, до яких, поміж зовнішньоекономічних, підприємницьких, споживчих чи господарських, також відносить інвестиційні договори [5, с. 130]. Р. Б. Шишка наголошує на тому, що це збірне поняття для групи договорів, які опосередковують правові відносини між учасниками інвестиційного процесу на із використанням положень норм інвестиційного законодавства. Це поняття охоплює ряд давно відомих та відносно нових, навіть непоіменованих договорів, на основі яких вчиняються інвестиції. Скоріше йдеться про характеристичний алгоритм таких договорів за їх метою і сферою застосування ніж про особливий підтип чи навіть вид [6, с. 118].

Вважаємо за доречно підтримати означені твердження науковців. І справді, виходячи із характеристик предмета інвестиційних договорів – капіталовкладення, вони можуть проявлятися у будь-яких цивільно-правових договорах, які спрямовані на досягнення соціального чи економічного ефекту за рахунок вкладення в об'єкт будь-якої діяльності майнових благ. Аналіз законодавчих норм не дозволяє обмежити його якимось видом діяльності (підприємницької чи не підприємницької) чи певним колом суб'єктів, які можуть виступати в якості інвестора. Інвестиційний договір є наскрізним за своєю суттю поняттям і наявність його ознак не

нівелює належність певної договірної конструкції до якогось виду у іншій системі класифікацій, усталених у законодавстві чи доктрині.

Література:

1. Васильєва В. А. Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2006. 346 с.
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
3. Чабан, О. Правове регулювання договорів, що опосередковують здійснення інвестицій. Підприємництво, господарство і право. Київ, 2015. №4. С. 3-6.
4. Кафарський В. В. Інвестиційні договори в Україні: Поняття, види, зміст, правове регулювання : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Київ, 2006. 220 с.
5. Васильєва В. А. Доктринальні питання систематизації договорів. Договір як універсальна форма правового регулювання: монографія. За ред. проф. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. С. 126-143.
6. Шишка Р. Б. Інвестиційні договори: характеристика та спроби класифікації. Юридичний вісник. 4 (33). 2014. С. 118-122.